

ความเป็นมาของปัญหา

ผู้วิจัยเห็นว่าคำที่ทำหน้าที่เป็นคำสันธานบางคำในสมัยสุโขทัยและอยุธยา มีความหมายต่างจากที่ใช้ในสมัยปัจจุบัน เช่น คำว่า เพื่อ ในสมัยสุโขทัยและอยุธยา ใช้แสดงความหมายเกี่ยวกับเหตุ ใช้เชื่อมประโยคที่เป็นเหตุเป็นผลกัน

ตัวอย่างเช่น

"เขานันนี่ชื่อเขาสุมณกฎบวรพต เรียกชื่อคังอันเพื่อไปพิมพ์
เอารอยตีนพระพุทธเจ้าเราอันเหยียบเห็นจอมเขาสุมณกฎบวรพต.....
ในลังกาทวีปพูน มาประคิษฐานไว้เห็นจอมเขานันนี่แล "

(หลัก 8 คำน 2 บรรทัดที่ 1-5)

". . .พระบรมทรมนารถบรมมพิตรสมเด็จพะพุทธเจ้าอยู่หัว
ผู้ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐ ทรงประศวรพระโรคเพื่อใช้พิษ จึงมี
พระบรมราชโองการกำรัสสั่งเจ้าจอม. . ." (1/จ.ร.ศ.1182)

แต่ในสมัยปัจจุบัน เพื่อ เป็นสันธานแสดงความหมายเกี่ยวกับความมุ่งหมายหรือ
เชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางความมุ่งหมาย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรารถนาจะศึกษาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า คำสันธานต่าง ๆ ที่ปรากฏใน
สมัยสุโขทัย และอยุธยามีอะไรบ้าง มีวิธีใช้อย่างไร แตกต่างหรือเหมือนกับสมัยปัจจุบัน
ทั้งนี้—จะช่วยให้มองเห็นความเปลี่ยนแปลงของคำสันธานในภาษาไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าในสมัยสุโขทัย และอยุธยามีคำสันธานอะไรบ้าง และคำสันธาน
นั้น ๆ มีวิธีใช้อย่างไร

2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย และอยุธยา กับสมัยปัจจุบันว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

เรื่อง คำสันธาน นี้ ได้มีผู้กล่าวถึง และมีงานวิจัยที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกัน ดังนี้

พระยาอุปกิตศิลปสาร ได้กล่าวถึงคำสันธานไว้ ว่า

- คำว่า สันธาน แปลว่าการต่อหรือเครื่องต่อ หมายความว่าคำพวกหนึ่งซึ่งใช้ต่อเชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งทำหน้าที่เป็นบทเชื่อม มี 3 อย่างด้วยกันคือ-
- (1) ใช้เชื่อมคำให้ติดต่อกัน เช่น คำ "กับ และ" ในความต่อไปนี้ ก. อ่านกับเขียน ข. ลูกและหลานและเหลน เป็นต้น (ถ้าเชื่อมคำมากกว่า 2 คำขึ้นไป มักละคำสันธานข้างหน้าซ้ำกันออกเสีย เช่น ขอ ข. คงกล่าวแต่ว่า "ลูกหลานและเหลน")
  - (2) ใช้เชื่อมประโยคให้ติดต่อกัน คือ :-
เชื่อมประโยคที่มีใจความเท่ากันดังคำ "และ" ในความต่อไปนี้ "ผู้เดินข้างหน้าและเมียเดินข้างหลัง" ฯลฯ
  - (3) เชื่อมให้ความติดต่อกันมี 2 อย่าง คือ :-
ก. เชื่อมความตอนต้นกับตอนต่อไปให้ติดต่อกัน เช่นกล่าวเนื้อความตอนต้นจบแล้วก็ได้สันธานบางคำ เช่น "เพราะฉะนั้น เหตุฉะนั้น แต่แท้จริง" เป็นต้น ค้นลงแล้วก็กล่าวเนื้อความต่อไปให้ติดต่อกับความตอนต้นอย่างหนึ่ง
ข. กับให้เชื่อมความในประโยคเดียวกัน หรือเรื่องเดียวกันให้ได้ความสละสลวยขึ้น เช่น ตัวอย่าง "เขาก็เป็นคนดีเหมือนกัน คนเราก็ต้องมีผิดพลาดบ้างเป็นธรรมดา" ดังนี้ เป็นต้นอีกอย่างหนึ่ง ¹

พระยาอุปกิตศิลปสาร ได้แบ่งชนิดของคำสันธานไว้ ดังนี้

1. เชื่อมความคล้ายคลึงกัน มีอยู่ 2 อย่างคือ
  - 1.1 เชื่อมความที่มีเวลาต่อเนื่องกัน ได้แก่ ก็....จึง, ครั้น....จึง, ครั้น....ก็, เมื่อ....ก็, พอ....ก็ เป็นต้น
  - 1.2 เชื่อมความให้รวมกัน ได้แก่ กับ, และ, ก็ได้, ก็ได้, ทั้ง, ทั้ง....ก็, ทั้ง....และ, ทั้ง....กับ เป็นต้น

¹พระยาอุปกิตศิลปสาร, หลักภาษาไทย (พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2511), หน้า 105.

2. เชื่อมความที่แย้งกัน ได้แก่ แต่, แคว่, แคว่ว่า, ถึง....ก็.กว่า...ก็ เป็นต้น
3. เชื่อมความต่างทอนกัน สันธานพวกนี้มักจะใช้เชื่อมข้อความที่กล่าวถึงคนหนึ่งจบแล้ว กับข้อความที่จะกล่าวอีกคนหนึ่งให้ติดต่อกัน ได้แก่ ฝ่าย, ส่วน, ฝ่ายว่า, ส่วนว่า, หนึ่ง, อีกประการหนึ่ง เป็นต้น
4. เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน คือ เชื่อมความที่เป็นผลของความเบื้องต้น ได้แก่ จึง, ฉะนั้น, ฉะนั้น...จึง, เพราะฉะนั้น, เหตุฉะนี้ เป็นต้น
5. เชื่อมความที่เลือกเอา ได้แก่ หรือ, มิฉะนั้น, ไม่เช่นนั้น, หรือมิฉะนั้น, ไม่...ก็ เป็นต้น
6. เชื่อมความที่แบ่งรับรอง ได้แก่ คำสันธานที่ใช้เชื่อมความซึ่งบอกคาดคะเนหรือบอกแบ่งรับแบ่งสู้ ได้แก่ ถ้าและ, ถ้า...ก็ เป็นต้น
7. เชื่อมเพื่อให้ความสละสลวย ได้แก่ คำสันธานใช้เชื่อมความเพื่อช่วยเนื้อความให้บริบูรณ์เรียบร้อยตามโวหารที่ใช้พูดจากัน ได้แก่ อันว่า, อย่างไรก็ตาม, อย่างไรก็ตาม เป็นต้น

บรรจบ พันธุเมธา ได้กล่าวถึงคำสันธานไว้ว่า

สันธาน คือ คำที่เชื่อมความให้ต่อเนื่องเป็นความเดียวกันอาจจะเชื่อมประโยคกับประโยคก็ได้ คำกับคำก็ได้

เชื่อมคำกับคำ เช่น พี่กับน้อง

เชื่อมประโยคกับประโยค เช่น พี่จะไปแต่ น้องไม่ยอมไป

แม้ว่าความคนละตอน ก็กล่าวว่าจะอาจใช้สันธานบางชนิดเชื่อมให้ข้อความเนื่องกันได้ ถือเป็น การเชื่อมความกับความ เช่น

"มีข่าวว่า นักวิจัยรายงาน ว่า โรคมะเร็งบางอย่างที่เกิดแก่มนุษย์นั้น . . . มีสมุฏฐานเนื่องจากเชื้อไวรัส . . . เขาสามารถแยกเชื้อไวรัสของโรคมะเร็งบางอย่างที่เกิดแก่มนุษย์ได้เป็นครั้งแรกด้วย

หากการค้นพบครั้งนี้ได้รับการยืนยันแน่นอนแล้ว ก็อาจจะมีวิธีป้องกันโรคมะเร็งได้ต่อไป" หาก ในหนังสือได้ว่าเป็นสันธาน เชื่อมความข้างต้นกับความข้างท้ายให้เนื่องเป็นความเดียวกัน ¹

¹บรรจบ พันธุเมธา, ลักษณะภาษาไทย (พระนคร :- โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 211-212

บรรจบ พันธเมธา ได้แบ่งชนิดของคำสันธานไว้ ดังนี้

1. เชื่อมความที่คล้ายไปทางเดียวกัน ทำนองเดียวกันไม่ขัดแย้งกัน คือ
  - 1.1 เชื่อมความที่เกี่ยวกับเวลา ได้แก่ ก็, แล้ว, ... ก็, แล้ว... จึง, ครั้น... ก็, เมื่อ... ก็, ครั้น... จึง, เมื่อ... จึง, พอ... ก็
  - 1.2 เชื่อมความให้รวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ทั้ง, ทั้ง... ก็, ทั้ง... และ, ก็ได้, ก็ได้, กับ, และ
2. เชื่อมความที่ขัดแย้งกันไปคนละทาง ได้แก่ แต่, แต่ทว่า, แต่ว่า, จริงอยู่... แต่, ถึง... ก็, กว่า... ก็
3. เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน ได้แก่ เพราะ, เพราะว่, ค้วย, ค้วยว่, เหตุว่, อาศัยที่, ค่ำที่, เพราะฉะนั้น, คังนั้น, จึง, เลย, เหตุฉะนี้
4. เชื่อมความที่บอกความคาดคะเนหรือแบ่งรับแบ่งสู้ ได้แก่ ถ้า, ถ้าหากว่, แม้, แม้ว่, แม้นว่, เว้นแต่, นอกจาก
5. เชื่อมความที่ให้เลือกเอา เลือกกำหนดเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ หรือไม่, หรือมิฉะนั้น, มิฉะนั้น
6. เชื่อมความเปรียบเทียบ ได้แก่ เหมือน, เหมือนว่, รว, รวกับ, อย่างกับ
7. เชื่อมความตอนหนึ่งทีกล่าวยังไม่จบ กับอีกตอนหนึ่งที่เริ่มต้นกล่าว
ได้แก่ ส่วน, ฝ่าย, อนึ่ง, อีกประการหนึ่ง
8. เชื่อมความให้ไ้เนื้อความบริบูรณ์และให้ความไพเราะสละสลวย ได้แก่
อย่างไรก็ดี, ไรก็คาม, อันว่, อัน

คุณฐิพร ชำนิโรศานต์¹ ได้แบ่งคำเชื่อมอนุพากย์วิเศษณ์² ตามความหมาย ออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 7 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มคำเชื่อมที่ให้ความหมายเกี่ยวกับเวลา เช่น ก่อน, กว่า, ก่อนที่, เมื่อก่อน

¹คุณฐิพร ชำนิโรศานต์, "อนุพากย์ในภาษาไทย" (วิทยานพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), หน้า 26.

²อนุพากย์วิเศษณ์ ได้แก่ อนุพากย์ที่อาจจะทำหน้าที่เช่นเดียวกับหน่วยขยายหน่วยแก่นได้ คือ อาจจะทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยประโยคประเภทกริยา 3 ชนิด ได้แก่ เป็นส่วนขยายในหน่วยกริยาอาการ หน่วยกริยาสกรรม และหน่วยกริยาทวิกรรม

2. กลุ่มคำเชื่อมที่ให้ความหมายเกี่ยวกับสถานที่ เช่น แถว, ตรงที่, แถว ๆ ที่
3. กลุ่มคำเชื่อมที่ให้ความหมายเกี่ยวกับเหตุ เช่น เพราะ, ก็เพราะ, ก็เพราะว่า
4. กลุ่มคำเชื่อมที่ให้ความหมายเกี่ยวกับเงื่อนไข เช่น ถ้า, ถ้าหากว่า
5. กลุ่มคำเชื่อมที่ให้ความหมายเกี่ยวกับประมาณ
  - ก. เกี่ยวกับประมาณโดยการเปรียบเทียบ เช่น เท่าที่, เท่ากับที่
  - ข. เกี่ยวกับประมาณโดยการบอกผล เช่น จน, จนกระทั่ง
6. กลุ่มคำเชื่อมที่ให้ความหมายเกี่ยวกับความมุ่งหมาย เช่น เพื่อ, ก็เพื่อ, ก็เพื่อว่า
7. กลุ่มคำเชื่อมที่ให้ความหมายเกี่ยวกับลักษณะ เช่น ตาม, อย่าง, ตามอย่าง

ปรีชา ช่างขวัญยืน¹ ได้กล่าวถึงคำเชื่อมว่า คำเชื่อมแบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ คำเชื่อมนาม มีตำแหน่งระหว่างคำนามสองคำ ได้แก่ กะ, กับ, หรือ, ของ คำเชื่อมกริยา มีตำแหน่งระหว่างคำกริยาสองคำ ได้แก่ ให้ คำเชื่อมสัมพันธ มีสองคำ คือ ที่, ซึ่ง ส่วนคำเชื่อมประโยคทำหน้าที่เชื่อมประโยคสองประโยคเข้าด้วยกันเป็นประโยคซับซ้อน (*Complex Sentences*) ได้แก่ ถ้า, แล้ว, เพื่อ, แต่, หรือ, ที่ว่า, และ เป็นต้น และได้ศึกษาเปรียบเทียบคำเชื่อมในสมัยอยุธยา กับสมัยปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นศึกษาคำเชื่อมแต่ละคำในด้านความหมาย และการใช้ คำเชื่อมในสมัยอยุธยา ได้แก่

<u>กว่า</u>	เป็นคำเชื่อมกริยา	แปลว่า	จนกว่า หรือ จนกระทั่ง
	เป็นคำเชื่อมนาม	แปลว่า	พ้นจาก นอกจาก บางที่ใช้ นอกกว่า
<u>ครั้น</u>	เป็นคำเชื่อมประโยค		เชื่อมความซึ่งเกิดต่อเนื่องกัน
<u>จึง</u>	" "		เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน
<u>แต่</u>	" "		เชื่อมความที่ขัดกัน และใช้ใน ความหมาย แปลว่า เท่าที่, แม้แต่
<u>ถ้าแล</u>	" "		เชื่อมความที่เป็นเงื่อนไขกัน
<u>ที่, ซึ่ง, อัน</u>	" "		" "

¹ปรีชา ช่างขวัญยืน, "การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา" (วิทยานิพนธ์ปริณฎฎามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 166-188.

<u>ผู้, ผู้ว่า</u>	เป็นคำเชื่อมประโยค	ใช้ในความหมายว่า ถ้า หรือ แม้ว่า
<u>พอ</u>	" "	แปลว่า พอที่ เหนือ บังเอิญ
<u>เพื่อจะ</u>	เป็นคำเชื่อมกริยา	แปลว่า ที่จะ
<u>และ</u>	เป็นคำเชื่อมประโยค และนาม	มีความหมายว่า และ, แล้ว
	เป็นคำเชื่อมประโยค	" ถ้า, ส่วน, หรือ, แต่
<u>หาก</u>	เป็นคำเชื่อมประโยค	" ถ้า, ถ้าหาก, แต่
		หากแต่, หากเพราะ
<u>แห่ง</u>	เป็นคำเชื่อมนาม	" ของ

ขอบเขตของการวิจัย

1. คำจำกัดความของคำสันธานและขอบเขตของการวิจัย
2. เอกสารที่ใช้ในการวิจัย

1. คำจำกัดความของคำสันธานและขอบเขตของการวิจัย

ในวิทยานิพนธ์นี้ จะถือว่า คำสันธาน หมายถึงคำที่เชื่อมประโยคให้ต่อเนื่องกัน อาจจะเชื่อมประโยค 2 ประโยคให้ต่อเนื่องกัน หรือเชื่อมกลุ่มประโยค (ประโยคที่เรียงกันมา ตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไป) หรือที่เรียกว่า ข้อความ ให้ต่อเนื่องกัน

ส่วนประโยคนั้น ผู้วิจัยจะถือว่า " ประโยค จะต้องประกอบด้วย กริยา หรือกริยาวลี และอาจจะมีคำชนิดอื่นที่มีความสัมพันธ์กับคำกริยานั้นอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ " ¹ ตัวอย่างเช่น

" เขาไม่ไปโรงเรียนเพราะเขาไม่สบาย " เพราะ เป็นคำสันธานทำหน้าที่เชื่อมประโยค เขาไม่ไปโรงเรียน และ เขาไม่สบาย โดยแสดงความสัมพันธ์ของ ประโยคในแง่ความเป็นเหตุเป็นผลกัน

¹ดิเรกชัย มัททนะสิน, "การศึกษากลุ่มประโยคในความเรียงภาษาไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญฑูมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 12 .

" ฉันต้องไปเฝ้าคุณพ่อจนกว่าจะหาย " จนกว่า เป็นคำสันธานทำหน้าที่เชื่อมประโยค ฉันต้องไปเฝ้าคุณพ่อ และ จะหาย โดยแสดงความสัมพันธ์ของประโยคในแง่การบอกเวลา

" เย็นนี้ ฉันจะออกไปขับรถที่คุณพ่อเพิ่งซื้อมาให้เสียก่อน แล้วจึงจะมาช่วยเธอทำงานบ้าน " แล้วจึง เป็นคำสันธานทำหน้าที่เชื่อมประโยค เย็นนี้ . . .เสียก่อน และ จะมาช่วยเธอทำงานบ้าน โดยแสดงความสัมพันธ์ของประโยคในแง่ความต่อเนื่องกัน

ในการศึกษาเปรียบเทียบคำสันธาน ผู้วิจัยจะศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะคำสันธานที่ปรากฏในสมัยสุโขทัย และอยุธยาเท่านั้น และจะศึกษาเปรียบเทียบสันธานในสมัยสุโขทัย และอยุธยา กับสมัยปัจจุบันทั้งในส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ส่วนคำสันธานที่ไม่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัย และอยุธยา แต่ปรากฏในสมัยปัจจุบันจะไม่อยู่ในขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้

2. เอกสารที่ใช้ในการวิจัย ในวิทยานิพนธ์นี้จะใช้เอกสารดังต่อไปนี้

2.1 สมัยสุโขทัย ข้อมูลได้มาจากศิลาจารึกในสมัยสุโขทัยที่ได้ถ่ายทอดมาเป็นคำอ่านในภาษาปัจจุบัน และจากหนังสือไตรภูมิพระร่วง

2.2 สมัยอยุธยา ข้อมูลได้มาจากจดหมายเหตุ หนังสือราชการ ประชุมพงศาวดาร ฯลฯ โดยผู้วิจัยจะถือเอาการแบ่งสมัยเช่นเดียวกับ ปรีชา ช่างขวัญยืน¹ คือ สมัยอยุธยาเริ่มตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีจนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

2.3 สมัยปัจจุบัน ข้อมูลที่จะนำมาเปรียบเทียบได้จาก ภาษาเขียนที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน โดยเก็บรวบรวมจากตำรา บทความทางวิชาการ ตำราหลักภาษาไทยที่อธิบายถึงการใช้คำสันธานต่าง ๆ เช่น หลักภาษาไทย ของพระยาอุปกิตศิลปสาร, ลักษณะภาษาไทย ของ บรรจบ พันธุเมธา ฯลฯ เป็นต้น และจากภาษาเขียนที่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์และคนทั่วไปใช้

¹ปรีชา ช่างขวัญยืน, "การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา", หน้า 5 . อธิบายถึงเหตุผลในการแบ่งสมัยของภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจเอกสารที่ใช้ในการวิจัย แล้วเก็บรวบรวมประโยคหรือข้อความที่มีคำสันธานปรากฏอยู่
2. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ ทั้งในด้านความหมายและวิธีใช้
3. สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยคาดว่า การศึกษาเรื่องคำสันธานในสมัยสุโขทัย และอยุธยาจะให้ความรู้เกี่ยวกับคำสันธานในภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น และการศึกษาเปรียบเทียบกับปัจจุบัน จะช่วยให้เข้าใจว่าคำสันธานในภาษาไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง และยังเป็นแนวทางการวิจัยในแง่การศึกษาเปรียบเทียบต่อไป

อักษรย่อและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้

<u>อักษรย่อ</u>	<u>แหล่งข้อมูล</u>
<u>สุโขทัย</u>	
หลัก 1 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 1 จารึกพ่อขุนรามคำแหง
หลัก 2 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 2 ศิลาจารึกวัดศรีชุม
หลัก 3 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 3 ศิลาจารึกนครชุม
หลัก 5 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 5 ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง 1916
หลัก 7 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 7 ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง 1905
หลัก 8 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 8 ศิลาจารึกวัดเขาสุมนกูฏ
หลัก 9 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 9 ศิลาจารึกวัดป่าแดง
หลัก 11 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 11 ศิลาจารึกวัดเขากบ
หลัก 13 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 13 จารึกบนฐานพระอิศวร เมืองกำแพงเพชร
หลัก 14 ค้าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 14 ศิลาจารึกวัดเขมา

หลัก 15	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 15	ศิลาจารึกวัดพระเสด็จ
หลัก 38	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 38	ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร
หลัก 40	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 40	ศิลาจารึกเจดีย์น้อยวัดพระมหาธาตุ
หลัก 40	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 40	(พิเศษ) ศิลาจารึกเจดีย์น้อย
หลัก 45	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 45	ศิลาจารึกภาษาไทย จ.ศ.754(พ.ศ.1935)
หลัก 46	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 46	ศิลาจารึกวัดตาเฒ่าเชี่ยนหม้ายสุโขทัย
หลัก 62	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 62	ศิลาจารึกวัดพระยืน
หลัก 64	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 64	ศิลาจารึกอักษรแบบสุโขทัยวัดช้างค้ำ
หลัก 86	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 86	ศิลาจารึกอักษรขอมภาษาบาลีและภาษาไทย
หลัก 90	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 90	ศิลาจารึกฐานพระพุทธรูปนั่ง
หลัก 94	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 94	จารึกสถานทองคำ
หลัก 95	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 95	จารึกวัดหินตั้ง
หลัก 98	ค่าน - บรรทัด -		ศิลาจารึกวัดเชตุพน
หลัก 102	ค่าน - บรรทัด -		ศิลาจารึกภูเขาไกรลาส ส่วนซ้าย ในพระบรมมหาราชวัง
หลัก 106	ค่าน - บรรทัด -		ศิลาจารึกวัดช้างล้อม
	ไตร		ไตรภพพระร่วง

อยุธยา

คำจารึก/ตำนาน		คำจารึกพระเจดีย์ศรีสองรักษ์เมืองค่านซ้าย	
		พ.ศ.2103 จ.ศ. 922	
หลัก 44	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 44	ศิลาจารึกลานเงินอักษรและภาษาไทย
			เจดีย์วัดสองคม จังหวัดชัยนาท พ.ศ.1916
หลัก 48	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 48	ศิลาจารึก จ.ศ.770
หลัก 49	ค่าน - บรรทัด -	จารึกหลักที่ 49	ศิลาจารึกวัดสรศักดิ์ ม.ศ.1334

- หลัก 50,51 ค้าน - บรรทัด - จารึกหลักที่ 50,51 จารึกลานเงินวัดสองคอบ พ.ศ.1956
20/จ.ศ.731 จดหมายเหตุพระยะทางพุทธสยามไปนมัสการพระมาโดย
จ.ศ.731 (พ.ศ.1912)
- 5/จ.ศ.826 จารึกบนไม้แดง จารึกเรื่องสมเด็จพระบรมไตร-
โลกนาถทรงผนวช จ.ศ.826
- 38/จ.ศ.1090 สำเนาชะลอโคลงพุทธไสยาสน์วัดป่าโมกษกาล-
สมเด็จพระพุทธเจ้าท่ายสระ
- 26/จ.ศ.1096 จดหมายเหตุพระมาโดยเจดีย์ จ.ศ.1069 (พ.ศ.2250)
- 14/จ.ศ.1097 รายงานพระเมรุกรมหลวงโยธาเทพ ในแผ่นดิน
สมเด็จพระบรมโกศ จ.ศ.1097 (พ.ศ.1912)
- 4/จ.ศ.1133 พระราชสาส์นและศุภอักษรโต้ตอบกรุงธนบุรีกับ
กรุงศรีสัตนาคณหุต จ.ศ.1133
- 6/จ.ศ.1135 ร่างตราถึงหัวเมืองไทยยกกองทัพก้าวสกัดที่สอดแนม
อายพม่าทางเมืองปราจีน จ.ศ.1135
- พระราชพงศาวดาร จ.ศ.1136 พระราชพงศาวดารฉบับจำลอง จ.ศ.1136(พ.ศ.2317)
- 3/จ.ศ.1136-1137 ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคณหุต
จ.ศ.1136-1137(พ.ศ.2317-2318)
- 5/จ.ศ.1137 สมณสาส์นระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคณหุต
จ.ศ.1137 (พ.ศ.2318)
- 2/จ.ศ.1137 ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคณหุต
จ.ศ.1137 (พ.ศ.2318)
- 7/จ.ศ.1138 สำเนาพระบรมราชโองการ จ.ศ.1138(พ.ศ.2319)
- 10/จ.ศ.1138 กฎกึ่งเจ้าพระยานครศรีธรรมราช จ.ศ.1138
- 9/จ.ศ.1138-1141 หมายรับสั่งกรุงธนบุรี จ.ศ.1138-1141

- 13/จ.ศ.1143 จดหมายเหตุสมัยกรุงธนบุรี สำเนาพระราชสาส์น
ไปกรุงปักกิ่ง จ.ศ.1143 (พ.ศ.2324)
- 22/พ.ศ.1896-2201 จดหมายเหตุว่าด้วยการสร้างพระอารามและสถูป
ครึ่งกรุงเก่าตั้งแต่ พ.ศ.1896-2201
- พระราชพงศาวดาร พ.ศ.2223 พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ พ.ศ.2223
จดหมายเหตุ พ.ศ.2324 ประชุมพงศาวดารภาคที่ 66 จดหมายเหตุรายวันทัพ
สมัยกรุงธนบุรีคราวปราบเมืองพุทไธมาศและเขมร
เมื่อ พ.ศ. 2324
- ประชุมจดหมายเหตุ ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยาภาค 1
จดหมายเหตุความทรงจำ จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี
ก.ม./1-3 กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1-3
- จดหมายเหตุรัชกาลที่ 1 จ.ศ.1144-1171 (พ.ศ.2325-2352)
- 2/จ.ศ.1144 สำเนาคำปรึกษาเรื่องตั้งพระบรมวงศานุวงศ์ จ.ศ.1144
- 1/จ.ศ.1146 พระราชสาส์นไปเมืองจีน จ.ศ.1146
- 4/จ.ศ.1147 สำเนาหนังสือพระยาภาณุจนบุรีทอบเจ้าเมืองเมาะตะมะ
จ.ศ.1147
- 5/จ.ศ.1148 พระราชสาส์นไปเมืองจีนว่าด้วยรบพม่าและการสร้าง
กรุงไทย จ.ศ.1148
- 3/จ.ศ.1151 รายงานเรื่องสร้างวัดพระเชตุพน จ.ศ.1151
- 8/จ.ศ.1152 จดหมายเหตุพม่าขอเป็นพระราชไมตรี ใน ร.1-2
อ.ศ. 1152 ~~กัมมัทพมเจ้าหลวสุหรบ~~
7/จ.ศ.1153 เรื่องเสกเจ้าประเทศราชออกไปครองเมืองต่าง ๆ
จ.ศ.1153-1172
- 9/จ.ศ.1153 ตั้งเจ้าประเทศราชและตั้งกรม ร.1-3 จ.ศ.1153
- 6/จ.ศ.1154 พระราชสาส์นไปเมืองจีน จ.ศ.1154
- 10/จ.ศ.1155 หนังสือพระยาภาณุจนบุรีทอบเจ้าเมืองเมาะตะมะจ.ศ.1155
- พระราชพงศาวดาร/เจิม ประชุมพงศาวดารภาคที่ 64-65 พระราชพงศาวดาร
ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) พ.ศ.2338

จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ.1171-1186 (พ.ศ.2352-2367)

ร.2/จ.ศ.1171-1173

จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ.1171-1173

1/จ.ศ.1172

สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงเมืองพระตะบอง จ.ศ.1172

2/จ.ศ.1172

สารตราเจ้าพระยาโกษาธิบดีว่าด้วยราชการครั้งยกไป
รณวณ จ.ศ.1172

3/จ.ศ.1172

คำให้การมหาโคมาจากพม่าว่าด้วยจดหมายเหตุในอังวะ
จ.ศ.1172

4/จ.ศ.1173

ท้องตราถึงพระนครขอให้ไปจับพม่า จ.ศ.1173

5/จ.ศ.1173

สำเนาท้องตราเรื่องเลื่อนเจ้าพระยานคร จ.ศ.1173

6/จ.ศ.1173

ร่างตราถึงพระยาไทรบุรี จ.ศ.1173

9/จ.ศ.1173

คำให้การพระยาสังฆโลก เดม 3 จ.ศ.1173

7/จ.ศ.1174

หนังสือนายสังฆจางวาง จ.ศ.1173 ถึงพระยานคร
ให้เข้าไปกรุงเทพฯ จ.ศ.1174

8/จ.ศ.1174

หนังสือนายขุนจางวาง จ.ศ.1174

10/จ.ศ.1175

ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช จ.ศ.1175

19/จ.ศ.1175

คำให้การเฒ่าสาอายุ 85 ปี จ.ศ.1175

12/จ.ศ.1176

หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพ จ.ศ.1176

13/จ.ศ.1177

หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพ จ.ศ.1177

14/จ.ศ.1177

ท้องตราพระยาศรีธรรมโศกราช จ.ศ.1177

23/จ.ศ.1178

จดหมายเหตุพระสงฆ์ไปลังกา จ.ศ.1178

22/จ.ศ.1179

ร่างศุภอักษรถึงเมืองเวียงจันทน์ จ.ศ.1179

20/จ.ศ.1180

หนังสือนายขุนจางวาง จ.ศ.1180

21/จ.ศ.1180

หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรม จ.ศ.1180

18/จ.ศ.1181

หนังสือและคำให้การ เรื่องพระเจ้าอังวะป่วยสวรรคต
จ.ศ.1181

15/จ.ศ. 1182

เรื่องมุลเหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยพระราชหัตถ์อยู่ที่
ชาวโปรตุเกส จ.ศ. 1183

- 17/จ.ศ.1183 ท้องตราพระยาอัครมหาเสนาบดีถึงพระยาราชบุรี จ.ศ.1183
- 24/จ.ศ.1184 พระราชสาสน์ไปเมืองจีน จ.ศ.1184
- 28/จ.ศ.1184 ใบบอกพระอภัยสงคราม จ.ศ.1184
- 29/จ.ศ.1184 ใบบอกพระยาพิไชยภักดี จ.ศ.1184
- 25/จ.ศ.1185 จดหมายเหตุรับบอก จ.ศ.1185
- 26/จ.ศ.1185 หนังสือแม่ทัพมีไปตั้งเจ้าเมืองเกาะหมาก จ.ศ.1185
- ^{รัชกาลที่}
 จดหมายเหตุ 3 จ.ศ.1186-1205 (พ.ศ.2367-2386)
- 1/จ.ศ.1186 จดหมายเหตุ^{คำช่วย}เรื่องการพระบรมศพ รัชกาลที่ 2 จ.ศ.1186
- 2/จ.ศ.1187 สำเนาหนังสือสัญญาทำอังกฤษ จ.ศ.1187
- 3/จ.ศ.1189 จดหมายเหตุคำให้การปราบกบฏเมืองเวียงจันทน์
- 4/จ.ศ.1190 หนังสือพิมพ์ 4 ฉบับ เล่ม 4 เรื่องอังกฤษกับพม่า
 เป็นสี่กั๊ก จ.ศ.1190 :
- 5/จ.ศ.1192 สำเนาคำพิพากษา จ.ศ.1192
- 11/จ.ศ.1196 ใบบอกเมืองตาก
- 13/จ.ศ.1199 บันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ 62 ปี
- 14/จ.ศ.1200 ทัพพระยานคร พระยาสงฆายกกองทัพไปที่เมืองไทรบุรี
- 15/จ.ศ.1201 คำให้การอัยภอชวนเรื่องราชการทัพญวน
- 25/จ.ศ.1201 คำให้การว่าด้วยเรื่องข่าวราชการทัพเมืองไทย
- 22/จ.ศ.1201 จดหมายเหตุบันทึกใบบอกเรื่องราชการทัพญวน
- 23/จ.ศ.1202 บอกข่าวราชการทัพญวนใบบอกพระณรงค์วิไชยถึง
 พระประจิมบุรีเรื่องแต่งคนไปสู้ราชการ จ.ศ.1202
- 21/จ.ศ.1202 บอกข่าวราชการทัพญวนว่าด้วยราชการเมืองเขมร
- 12/จ.ศ.1202 ใบบอกพระยาวงศาอันจิตถึงพระยาณรงค์วิไชย
 พระยาประจิมบุรีว่าด้วยราชการทัพญวน

24/จ.ศ.1203	เรื่องราวผู้ร้ายลักข้าง
16/จ.ศ.1204	ใบบอกนครไชยศรี
17/จ.ศ.1204	ใบบอกพระยาราชนวังสั่งถึงพระยาอนุรักษภูเบศร์ เรื่องยกทัพไปปิดปากน้ำเมืองพุทไธมาศ
18/จ.ศ.1205	สำเนาคำให้การทูตเล่ม 1 เรื่องจำทูตพระราชสาสน์ ไปกรุงปักกิ่ง
19/จ.ศ.1205	หนังสือพระยามหาอำมาตย์ถึงพระยาสระบุรี
20/จ.ศ.1205	หนังสือพระยามหาอำมาตย์ถึงเมืองนครไชยศรี
จดหมายเหตุ ร.3	ประชุมพงศาวดารภาคที่ 67 จดหมายเหตุเกี่ยวกับ เขมร-ญวน ใน ร.3 พ.ศ.2376-77
จดหมายเหตุ ร.3/ก	ประชุมพงศาวดารภาคที่ 67 จดหมายเหตุเกี่ยวกับ เขมร-ญวน ใน ร.3 พ.ศ.2377-83
ร3/พระราชพงศาวดาร/จาด	พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 8 ฉบับพระจักรพรรดิพงษ์ (จาด)

ปัจจุบัน

โลกแห่งวรรณคดี	โลกแห่งวรรณคดี ของ เอมอร ฉิตตะโสภณ
การใช้ภาษา	การใช้ภาษา กาญจนนา นาคสกุล และคณะ
การใช้	พ.นวรรณ การใช้ภาษา
ลักษณะภาษาไทย	ลักษณะภาษาไทย บรรจบ พันธุเมธา
ชุมชนภาษาไทย	ชุมชนภาษาไทย ชุมชนส่งเสริมการใช้ภาษา
การเตรียม	การเตรียมเพื่อการพูดและเขียน ประสิทธิ์ กาพย์กลอน สมพันธ์ เลขาพันธ์ และฉัตรวรรณ คันนะรัตน์
ภาษาไทย	ภาษาไทยวิชาที่ถูกลืม ม.ล.บุต เหลือ เทพยสุวรรณ

เอกสาร

เอกสารการประชุมทางวิชาการ เพื่อพัฒนาการเรียน
การสอนสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์
20-21 พฤศจิกายน 2523

ศักดิ์ศรีวรรณกรรม

ศักดิ์ศรีวรรณกรรม ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนาคา

ศักดิ์ศรีนิพนธ์

ศักดิ์ศรีนิพนธ์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนาคา

วารสารอักษรฯ

วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม 2522

คำชี้แจงเกี่ยวกับการ เสนอผลของการวิจัย

1. ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาคำที่ทำหน้าที่เป็นสันธานว่าเป็น
สันธานเดี่ยว กลุ่มคำสันธาน หรือสันธานคู่
สันธานเดี่ยว หมายถึงคำสันธานที่ปรากฏคำเดี่ยวโดด ๆ เช่น ถ้า
กลุ่มคำสันธาน หมายถึงคำสันธานที่ปรากฏเรียงกับคำอื่นตั้งแต่ 2 คำ ขึ้นไปเป็น
กลุ่มคำสันธาน เช่น ถ้าแล้ว
สันธานคู่ หมายถึงคำสันธานที่ปรากฏคู่กับคำสันธาน ก็ หรือ จึง
เช่น ครั้น...ก็..., ครั้น...จึง...

2. การศึกษาเปรียบเทียบวิธีใช้คำสันธานในวิทยานิพนธ์นี้ได้จากข้อมูลที่ได้
ระบุไว้ข้างต้น ในเวลาข้างหน้าถ้าหากมีผู้ศึกษาข้อมูลนอกเหนือไปจากนี้ ผลของการวิจัย
และข้อสรุปต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้อาจจะแตกต่างออกไปอีกก็ได้

เครื่องหมายที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้

006816

—
" "
.....

ใช้ขีดเส้นใต้คำที่ทำหน้าที่เป็นสันธาน
ใช้คร่อมข้อความที่แสดงเป็นตัวอย่าง
ปรากฏในข้อความที่คัดมาจากศิลาจารึกใช้แสดงว่าคำจารึก
ที่คัดมาลบเลือนจนอ่านไม่ได้ ผู้อ่านจารึกจึงใส่เครื่องหมาย
..... ละส่วนนั้นไว้

( )

ใช้คร่อมข้อความที่ผู้วิจัยสันนิษฐานเนื่องจากคำอ่านจากต้น
ฉบับลบเลือนมากจนอ่านไม่ได้ชัด และใช้คร่อมที่มาของ
ข้อความซึ่งแสดงไว้ท้ายตัวอย่าง

เครื่องหมายแสดงคำที่ซ้ำกัน